

NEJGALIŲJŲ REIKALŲ TARYBOS 2021 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

NEJGALIŲJŲ REIKALŲ TARYBOS UŽDAVINYS:

Nagrinėti neįgaliųjų socialinės integracijos klausimus ir teikti pasiūlymus Lietuvos Respublikos Vyriausybei, ministerijoms, kitoms valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl neįgaliųjų socialinės integracijos politikos, jos įgyvendinimo, neįgaliųjų visuomeninius santykius reglamentuojančių teisės aktų projektų bei Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos ir jos fakultatyvaus protokolo įgyvendinimo stebėsenos ataskaitų.

NEJGALIŲJŲ REIKALŲ TARYBOS SUDĖTIS:

Neįgaliųjų reikalų tarybą (toliau – Taryba) sudaro 20 narių: 9 valstybės institucijų atstovai, įskaitant Tarybos pirmininką, vienas savivaldybių atstovas, 9 neįgaliųjų asociacijų atstovai ir vienas akademinės bendruomenės atstovas.

Dabartinė Tarybos sudėtis (nuo 2021 m. spalio 23 d. iki 2023 spalio 23 d.):

Monika Navickienė – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministrė (Tarybos pirmininkė);

Vaida Budzevičienė – Lietuvos Respublikos Prezidento patarėja;

Egidijus Grigonis – Lietuvos paraplegikų asociacijos atstovas;

Živilė Gudlevičienė – Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko patarėja;

Irma Jokštytė – Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos pirmininko pavaduotoja;

Irma Juodienė – Lietuvos asociacijos „Gyvastis“ atstovė;

Paulius Kalvelis – Lietuvos paralimpinio komiteto generalinis sekretorius;

Rasa Kavaliauskaitė – Lietuvos žmonių su negalia sąjungos prezidentė (Tarybos pirmininkės pavaduotoja);

Kristina Košel-Patil – Lietuvos autizmo asociacijos „Lietaus vaikai“ valdybos pirmininkė;

Darius Kvedaravičius – Lietuvos Respublikos aplinkos viceministras;

Ramunė Lebedytė-Undzėnienė – Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijos tarybos narė;

Jolanta Navickaitė – Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Bendrojo ugdymo departamento direktorė;

Vaidotas Nikžentaitis – Lietuvos sutrikusios psichikos žmonių globos bendrijos vadovas;

Rita Rekašiūtė Balsienė – Vilniaus universiteto organizacijos vystymo ir bendruomenės reikalų prorektorė;

Rima Sitavičienė – Lietuvos šeimų, auginančių kurčius ir neprigirdinčius vaikus, bendrijos PAGAVA pirmininkė;

Tomas Urban – Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos Verslo aplinkos departamento direktorius;

Agnė Vaiciukevičiūtė – Lietuvos Respublikos susisiektimo viceministrė;

Audronė Vareikytė – Lietuvos savivaldybių asociacijos patarėja socialiniais klausimais;

Albinas Vilčinskas – Lietuvos Respublikos kultūros viceministras;

Odeta Vitkūnienė – Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos Asmens sveikatos departamento direktorė.

Pagrindinė Tarybos veiklos forma yra posėdžiai. Eiliniai Tarybos posėdžiai šaukiami ne rečiau kaip kas 3 mėnesius. 2021 m. įvyko 2 Tarybos posėdžiai 1 iš jų naujos Tarybos sudėties, 2021-11-15). Apie Tarybos posėdžiuose svarstytus klausimus ir priimtus sprendimus informacija pateikiama Neįgaliųjų reikalų departamento interneto svetainėje www.ndt.lt, skiltyse Neįgaliųjų reikalų taryba, protokolai.

Tarybos 2021-03-29 ir 2021-11-15 posėdžiuose:

APTARTA:

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos viceministrė Justina Jakštienė bus atsakinga už asmenų su negalia gerovę, tokiu būdu laukiamas proveržis neįgaliųjų gerovės srityje. Viceministrė akcentavo įvairių sektorių bendradarbiavimo svarbą ir poreikį horizontalumo principo išlaikymui.

Lietuvos žmonių su negalia aplinkos pritaikymo asociacijos pirmininkė Nijolė Milkevičienė iškėlė klausimą dėl Universalios dizaino ekspertų parinkimo. Taip pat aptarta statinių pridavimo deklaracijų, bei projektų vertinimo tvarka per „Infostatybos“ sistemą. Neįgaliųjų reikalų departamento direktorė Eglė Čaplikienė paaiškino, kad klausimai dėl aplinkos pritaikymo yra svarstomi Seimo Neįgaliųjų teisių komisijoje, taip pat šiuos klausimus planuojama svarstyti Neįgaliųjų reikalų departamente kartu su Aplinkos ministerija. Socialinės apsaugos ir darbo viceministrė Justina Jakštienė paaiškino ekspertizų tvarką ir priminė, jog Aplinkos pritaikymo klausimai yra Aplinkos ministerijos veiklos laukas.

Tarybos pirmininkė Monika Navickienė pabrėžė prioritetus: žmonių su negalia gyvenimo gerovės kėlimo dabartinėje visuomenėje, horizontalaus visų ministerijų problemų sprendimų ieškojimo ir konstruktyvų bendradarbiavimo. Taip pat išreiškė poreikį dėl duomenų apie žmones su negalia, pageidautinai pagal jų negalios pobūdį, jiems suteiktas gydymo paslaugas, rinkimo, nes bendri duomenys apie suteiktas gydymo paslaugas netinka.

Akcentuota ne bendrų suteiktų gydymo paslaugų neįgaliesiems skaičių svarba, o individualiai suteiktų paslaugų neįgaliesiems statistika ir jos fiksavimas. Pandemijos metu šeimos gydytojai teikia pirmenybę fizinei konsultacijai, jei neįmanoma suteikti tinkamos paslaugos nuotoliniu būdu, pasirenkamas optimaliausias paciento gydymo būdas.

Lietuvos asociacijos „Gyvastis“ atstovė Irma Juodienė iškėlė klausimą dėl tvaraus vaistų kompensavimo mechanizmo sukūrimo lėtinėmis ligomis sergantiems asmenims. Nematomą negalią, t.y. sergantys lėtinėmis sunkiomis ligomis (pvz., inkstų ligomis, diabetu, psichikos sutrikimais), sudaro 53 proc. visų neįgaliųjų, vaistų priemokos tampa nepakeliama našta šiai asmenų grupei. Svarbu, kad šie žmonės su nematoma negalia taptų matomais. Šie asmenys sudaro pažeidžiamiausių neįgaliųjų asmenų grupę dėl didelių vaistų priemokų, hemodializės kaštų. Reikia mažinti atskirtį mažinant sergamumą, suteikiant tinkamą gydymą.

Nevyriausybių žmones su negalia atstovaujančių organizacijų (toliau – NVO) atstovai iškėlė klausimą dėl valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo taikymo: galimi pavojai NVO sektoriui, situacija savivaldybėse. Po Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo Nr. VIII-729 pakeitimo 2017 metais NVO lieka nežinioje, nes atsiranda rizika būti išskeldintoms, netekti patalpų dėl didesnės nuomos kainos, pasikeitusios organizuojamų konkursų patalpų nuomai, panaudai, įveiklinimui tvarkos, t.y. nelaimėti patalpų įveiklinimo, nuomos konkursų.

Taip pat NVO iškėlė klausimą, kaip ministerijos įgyvendina Neįgaliųjų socialinės integracijos 2021 – 2023 metų veiksmų planą, kokios priemonės numatomos plėtros programose. Viceministrė Justina Jakštienė nurodė, kad ministerijos rengia savo plėtros programas, tai vidutinio lygio strateginio planavimo dokumentas. Pirmasis lygmuo – plėtros programos – tai problemos ir jų priežastys. Priemonės atsiranda tolesniuose etapuose, kai valstybė sprendžia, kaip spręsti problemą, dar anksti kalbėti apie priemones, jas reikėtų pristatyti pagal negalios gerovės prizmę.

PRISTATYTA:

Socialinės apsaugos ir darbo viceministrė Justina Jakštienė pristatė gaires, kurių bus siekiama Tarybos darbo formate.

Vaikų su negalia ugdymas bendrojo lavinimo mokyklose Covid 19 pandemijos ir karantino metu: Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Bendrojo ugdymo departamento direktorė Jolanta Navickaitė pasidžiaugė sparčiai plečiamu horizontalumu. Paaikšino, kad įtraukus švietimo įgyvendinimas dar reikalauja didelių darbų. Pristatė vaikų su negalia ugdymo ypatumus bendrojo lavinimo mokyklose Covid-19 pandemijos ir karantino sąlygomis. Pavasario karantino patirtis parodė problemas, todėl šiuo metu siekiama, kad vaikai turintys specialiųjų poreikių, kiek įmanoma ilgiau, saugiai tęstų mokymąsi kontaktiniu būdu. Pristatytos teisės aktų numatytos galimybės mokykloms veikti karantino sąlygomis. Pabrėžta, kad ne visos mokyklos noriai veikė karantino metu ir nesinaudojo teisės aktų nustatytais mokymosi būdais. Pristatytos kelios aktualios priemonės iš 2021 metais patvirtintų mokymosi galimybių praradimo kompensavimo plano. Atkreiptas dėmesys, kad šiuo metu prioritetas skiriamas ikimokyklinio ugdymo įstaigoms, kad vaikams su specialiaisiais poreikiais pagalba būtų skiriama kuo anksčiau, užtikrinant lengvesnę integraciją vyresnėse klasėse.

Neįgaliųjų socialinės integracijos veiklos rezultatų bei Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos ir jos fakultatyvaus protokolo metinės stebėsenos ataskaitos pristatymas: VŠĮ Žmogaus teisių stebėjimo instituto direktorius Dainius Pūras pristatė Neįgaliųjų socialinės integracijos veiklos rezultatų bei Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos ir jos fakultatyvaus protokolo metinės stebėsenos ataskaitą.

Informacijos prieinamumas asmenims su negalia, teisinio reguliavimo ir krypčių prieinamumo didinimui analizė: Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pokyčių agentės Laurynos Filatovaitės pristatymas.

Sveikatos apsaugos ministerijos parengtas bendras visoms socialinėms grupėms pagal paslaugas ir amžių tyrimas/pranešimas dėl paslaugų prieinamumo pandemijos metu.

DISKUTUOTA:

Vaikų su negalia ugdymas bendrojo lavinimo mokyklose Covid 19 pandemijos ir karantino metu:

- ne visos mokyklos atnaujino vaikų su negalia ugdymo programas, išskirta Katalikiškoji palaimintojo Teofiliaus Matulionio gimnazija;
- ar skiriant finansavimą pedagogo asistentams yra išskiriamos disciplinos, kurioms skiriamas asistentas, kadangi šiuo metu kūno kultūros disciplinoje pedagogo asistentą skirti keblu;
- iškeltas klausimas dėl psichologų trūkumo;
- švietimo sistema yra sunkiai prieinama naujiems specialistams, nors jų yra darbo rinkoje;
- dėl konkrečių skaičių, kiek ugdymo įstaigų vykdė savo veiklą kontaktiniu būdu arba užtikrino paslaugų teikimą specialiųjų poreikių turintiems vaikams karantino sąlygomis. Statistika šiuo klausimu nebuvo rinkta.
- dėl kurso kartojimo leidimo negalią turintiems vaikams arba specialiuosius poreikius turintiems vaikams, kadangi šiuo metu tokia galimybė yra apribota, nors sunkumų neturintys vaikai galimybę kartoti kursus turi.

Informacijos prieinamumas asmenims su negalia, teisinio reguliavimo ir krypčių prieinamumo didinimui analizė: diskusija vyko dėl baigtinio sąrašo kriterijų svetainių prieinamumui nebuvimo ir negalėjimo būti, lengvai suprantamos kalbos vartojimo institucijų internetinėse svetainėse, bendrai visos informacijos prieinamumo, pirmiausia, valstybinėse institucijose klausimai.

Sveikatos apsaugos paslaugų teikimas ir jų prieinamumas visoms socialinėms grupėms pagal paslaugas ir amžių pandemijos metu: diskusija vyko dėl duomenų apie suteiktas sveikatos

priežiūros paslaugas rinkimą neįgalųjų aspektu. Sveikatos apsaugos ministerijos Asmens sveikatos departamento direktorė nurodė, jog Valstybinės ligonių kasos Skaidros duomenys negali rūšiuoti asmenų ir duomenų pagal neįgalumą, tačiau situacija keisis. Buvo pristatomi bendrieji duomenys bei bendrosios tendencijos, nes jų apimtyje yra ir žmonės su negalia. Paslaugų atsinaujinimas vyksta, svarstoma dėl tolesnio nuotolinių paslaugų teikimo. Apie 10 procentų ligonių sudaro Covid-19 ligoniai, juos gydo tie patys gydytojai kaip ir visus kitus, todėl kitiems teikiamų paslaugų kokybė mažėja. Taip pat tie patys gydytojai, t.y. mobilios komandos, važiuoja ir į pabėgėlių vietas.

Dėl pastovaus, stabilaus vaistų kompensavimo mechanizmo sukūrimo, peritoninės hemodializės skatinimo Lietuvoje: Vaistų kompensavimo mechanizmai pastoviai, kas du mėnesius, keičiasi, reikia tvaraus, pastovaus vaistų kompensavimo mechanizmo, kad lėtinėmis ligomis sergantys žmonės galėtų planuoti savo išlaidas. Buvo diskutuojama dėl vaistų kompensavimo Vyriausybės nutarimo Nr. 994 pakeitimo, priemokos pasikeitimo mažėjimo linkme. hemodializė yra priskiriama prie brangiausiai apmokamų paslaugų, kurių apmoka Valstybinės ligonių kasos. Gydytojai tokios paslaugos teikimas apsimoka. Lietuvoje reikia plačiau pradėti naudoti peritoninę hemodializę, nes ji mažina atskirtį, mažiau alina žmogų, paslaugos kaina mažesnė. Tarybos pirmininkė pažadėjo atkreipti dėmesį į šiuos klausimus kartu su Sveikatos apsaugos ministerija, kuri turėtų spręsti tvaraus vaistų kompensavimo mechanizmo kūrimą su Vaistų politikos komanda, Valstybine ligonių kasa, o taip pat - pacientų pavežėjimo ir hemodializės bei kitų gydymo paslaugų transformavimo iš stacionariųjų į ambulatorines (namuose arba dienos stacionare) klausimus.

Dėl valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo taikymo, galimi pavojai NVO sektoriui, situacija savivaldybėse: Vilniaus miesto savivaldybėje patvirtintas patalpų įveiklinimo aprašas, kuris nurodo patalpas skirti pagal konkursą. Pagrindiniai kriterijai vertinant paraiškas - organizacijos numatyta vykdyti veikla, geriausias patalpų įveiklinimas, inovatyvumas, modernumas, bet ne nuomos mokestis. Savivaldybės turi savo išskirtinę, diskrecijos teisę į jos valdomą turtą. Ši teisė numatyta Konstitucijoje, Vietos savivaldos, Konkurencijos įstatymuose. Dėl savivaldybės turto likimo sprendžia savivaldybės taryba. Tai konstitucinė savivaldybių tarybų teisė, jei kitaip pagal įstatymus nenustato Vyriausybė. Vilniaus miesto savivaldybė geriausias idėjas įveiklinimo konkursais įgyvendina Konkurencijos įstatymą, o ne vykdo patalpų nuomą. Patalpų panauda suteikiama nemokamai, trumpam terminui, dažniausiai taip suteikiamos mažosios patalpos. Patalpų panaudos palaiptiui siekiama atsisakyti visiškai. Įstatyme yra numatyta nekonkursinė nuoma, kuria dažniausiai naudojasi organizacijos ginančios vaikų teises, nusikaltimų aukas, kitos socialines paslaugas teikiančios organizacijos bei asociacijos. Panaudos sutarčiai pasibaigus, gali būti sudaryta nauja panaudos sutartis. Kyla klausimas, kaip teisingai savivaldybės įveiklina patalpas. Nėra aišku iš ko sudaroma paraiškų vertinimo komisija, joje nėra socialinių paslaugų atstovų. NVO, valdančios tas patalpas, turėtų tapti turto dalininkėmis, dalyvauti patalpų įveiklinimo konkursų komisijose ir tęsti darbą su vaikais, jaunimu, neįgaliaisiais tose pačiose patalpose. Valstybiniu mastu turėtų vyrėti kita tvarka, inicijuota Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ar Vyriausybės, kuri nurodytų galimybę gerai dirbančioms organizacijoms tęsti darbus ir tęstines veiklas turimose patalpose pagal panaudos sutartis. Kyla klausimas, ar žmonėms reikalingas inovatyvumas ar pastovus, stabilus socialinių paslaugų savivaldybių žmonėms teikimas. Raktiniai žodžiai vertinant paraiškas turėtų būti žmonės, socialinių paslaugų jiems teikimas, ne inovatyvumas. Įstatymas imperatyviai įpareigoja panaudos gavėją organizuoti kapitalinį remontą, patiems pritaikyti objektą. Panauda numatyta dešimčiai metų, NVO nenoriai investuos tik dešimčiai metų kapitalinio remonto ir infrastruktūros pritaikymo lėšas. Nėra aiškiai reglamentuotas kapitalinio remonto atlikimo, jo išlaidų finansavimo, kompensavimo mechanizmas.

PASIŪLYMAI:

1. Tarybos vardu išsiųsti protokolinį pastebėjimą ir prašymą į Švietimo, mokslo ir sporto ministeriją su siūlymu inicijuoti veiklos atnaujinimą toms ugdymo įstaigoms, kurios dar nėra to padariusios.
Pabrėžiant įtraukaus švietimo viziją:
  - mokytojo-pedagogo asistentas tiksliau turėtų būti vadinamas mokinio asistentu, ir nuo 2024 metų turėtų būti naudojama tik mokinio padėjėjo sąvoka, kadangi padėjėjas yra skiriamas mokiniui, kad jam būtų lengviau įsitraukti ugdymo procesą;
  - persvarstyti teisės aktus ir leisti psichologams vykdyti praktinį darbą ugdymo įstaigose jau po bakalauro studijų baigimo;
  - peržiūrėti pedagogų rengimo ir kvalifikacijos gerinimo sistemą. Tikslas - padaryti švietimo sistemą atviresnę ir lankstesnę;
  - atnaujinus ugdymo programas, individualizuoti mokymosi procesą;
  - koreguoti Švietimo ir ugdymo plėtros programą bei paruoštu dokumentu pasidalinti su SADM bei Tarybos nariais.
2. Prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos suburtos darbo grupės dėl informacijos prieinamumo didinimo veiksmų planas būtų pristatytas vėlesniuose posėdžiuose.
3. Svarbu išfiltruoti duomenis apie neįgaliesiems teikiamas gydymo paslaugas, jų prieinamumą pandemijos metu. Ministerijos privalo rinkti statistinius duomenis apie neįgaliosius, nes greitai LR Vyriausybė turės atsiskaityti, kaip vykdo JT rekomendacijas neįgaliųjų klausimams, prieinamumui spręsti. Jei pandemijos metu pacientas pageidauja kontaktinės paslaugos, turi būti suteikiama kontaktinė paslauga.
4. Siūlymas Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai ir Sveikatos apsaugos ministerijai dėl tvaraus, pastovaus šimtaprocentinio gyvybiškai svarbių vaistų kompensavimo mechanizmo įvedimo. Alternatyvi – peritoninė hemodializės forma turėtų būti plačiau naudojama Lietuvoje, nes yra ir efektyvesnė, ir pigesnė.
5. Su savivaldybėmis turėtų vykti dialogas, kad šios leistų NVO mažiau konkuruoti su inovatyvesnių idėjų turinčiais konkurentais patalpų nuomos, panaudos, įveiklinimo konkursuose. Taryba turėtų tiesiogiai kalbėti ir tartis su savivaldybių tarybomis šiais klausimais. Savivaldybių patalpų įveiklinimo, vertinimo komisijų sudarymo tvarka turėtų būti peržiūrėta.

SVARSTYTA:

2020 metų tarybos veiklos ataskaita.

Neįgaliųjų socialinės integracijos veiklos rezultatų bei Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos ir jos fakultatyvaus protokolo metinės stebėsenos ataskaita.

Naujos sudėties Tarybos naujo Tarybos pirmininko pavaduotojo rinkimai.

PRITARTA:

2020 Tarybos veiklos ataskaitai bendru sutarimu, ataskaita patvirtinta.

Tarybos posėdžiuose svarstyti ŠMSM Plėtros programos įgyvendinimo pristatymą.

Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencijos ir jos fakultatyvaus protokolo metinės stebėsenos ataskaitai. Pavesti Neįgaliųjų reikalų departamentui išsiųsti Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencijos ir jos fakultatyvaus protokolo metinės stebėsenos ataskaitos nuorodą visoms ministerijoms, siūlant susipažinti ir įvertinti galimybes įgyvendinti tyrimo rekomendacijas bei apie tai informuoti departamentą.

Buvusios Tarybos pirmininko pavaduotojos Rasos Kavaliauskaitės - Lietuvos žmonių su negalia sąjungos prezidentės, kandidatūrai į Tarybos pirmininkės pavaduotojos pareigas.

Sveikatos apsaugos ministerijai rekomenduoti tobulinti duomenų rinkimo sistemą ir siekti rinkti duomenis apie žmonėms su negalia suteiktas sveikatos priežiūros paslaugas ir pagal negalios lygį bei pobūdį.

Reikalingas tvarus vaistų kompensavimo mechanizmas, gydymo paslaugų, vaistų, ligos valdymo priemonių, įrangos prieinamumas (taip pat dializės procedūrų), pilnas vaistų sergantiems lėtinėmis ligomis finansavimas, ligos valdymo priemonių sąnaudų mažinimas, atliekant gydymo metodų monitoravimą, ypač taikant hemodializės procedūras. Sveikatos apsaugos ministerijos Neįgaliųjų politikos grupėje šie klausimai bus išskelti, Taryba lauks grįžtamojo ryšio.

Įpareigoti Savivaldybių asociacijos atstovę Taryboje informuoti Tarybą, kaip sprendžiami NVO patalpų probleminiai klausimai savivaldybėse.

REKOMENDACIJOS:

Rekomenduota Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai priimti sprendimus, kad tęsiantis karantinui būtų užtikrintas ugdymas specialiųjų poreikių turintiems vaikams visose švietimo įstaigose. Koreguoti Švietimo ir ugdymo plėtros programą bei paruoštu dokumentu pasidalinti su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija bei Tarybos nariais.

Siekiant priimti tinkamus sprendimus dėl sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo neįgaliesiems Sveikatos apsaugos ministerijai rekomenduoti tobulinti duomenų rinkimo sistemą ir siekti rinkti duomenis apie žmonėms su negalia suteiktas sveikatos priežiūros paslaugas ir pagal negalios lygį bei pobūdį.

Duomenys apie neįgaliuosius ir jiems suteiktas paslaugas pagal negalios pobūdį turėtų būti visose ministerijose, registruose, statistikos departamente. Tokių duomenų pagrindu būtų galima priimti tinkamus sprendimus žmonių su negalia atžvilgiu.

Savivaldybių asociacijos atstovei, komitetui kaip įmanoma greičiau kartu su Turto valdymo skyriumi, Vilniaus miesto taryba inicijuoti NVO patalpų klausimų nagrinėjimus ir galimus sprendimų būdus. Taryba turėtų tiesiogiai kalbėti ir tartis su savivaldybių tarybomis šiais klausimais. Savivaldybių patalpų įveiklinimo, vertinimo komisijų sudarymo tvarka turėtų būti peržiūrėta.

ĮGYVENDINTA:

1. Nutarta, kad Tarybos posėdžių metu bus pristatomos ministerijų plėtros programos ir jų įgyvendinimo priemonės, susijusios su neįgaliųjų įtrauktimi. Pirmiausia bus pristatomos Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos plėtros programos ir negalios aspektas jose, įtraukusis švietimas nuo 2024 metų rugsėjo mėn. Taip pat iš Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos gauta apibendrinta informacija apie įtraukjį ugdymą, švietimo, lavinimo, ugdymo įstaigų pritaikymo neįgaliesiems situaciją 2021 metais.
2. Parengtas Socialinės apsaugos ir darbo ministrės įsakymas ir suformuota ekspertų darbo grupė informacijos prieinamumo neįgaliesiems sistemai tobulinti (18 narių iš Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos, asmenų su negalia nevyriausybinėse organizacijų, VšĮ „Verslios Lietuvos“, stebėtojų); Parengti ir patvirtinti darbo grupės veiklos nuostatai, įvykdyti, koordinuoti ir moderuoti 7 darbo grupės posėdžiai, vykę iki 2021 m. gruodžio 31 d. Parengtas Prieinamos informacijos teikimo organizavimo ir informacijos prieinamumo didinimo asmenims su negalia gairių (toliau – Gairės) projektas. Nutarta tęsti Gairių rengimą, siekiant užtikrinti Gairių patvirtinimą ir įgyvendinimą.

Parengtas Prieinamos informacijos teikimo organizavimo ir informacijos prieinamumo didinimo asmenims su negalia gairių įgyvendinimo planas ir plano teisinės ir organizacinės priemonės, kurios bus tikslinamos ilgalaikėje grupėje.

Nutarta suburti ilgalaikę darbo grupę informacijos prieinamumo asmenims su negalia sistemos tobulinimo klausimams nagrinėti ir ją tvirtinti atskiru Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu, pastebėjus darbo grupės, veikusios iki 2021 m. gruodžio 31 d., veiklos tęstinumo tikslingumą neribotam laikotarpiui. Numatoma ilgalaikės darbo grupės veiklų pradžia – 2022 m. vasario mėn.

3. Pateikta Sveikatos apsaugos ministerijos Asmens sveikatos departamento informacija, gauta iš Valstybinės ligonių kasos dėl sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo neįgaliesiems pandemijos kontekste, dėl asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo neįgaliesiems užtikrinimo:
  - Privalomojo sveikatos draudimo sistema užtikrina neįgaliesiems tokį patį PSDF biudžeto lėšomis apmokamos sveikatos priežiūros prieinamumą, kaip ir kitų kategorijų apdraustiesiems, kadangi PSD sistema yra grindžiama solidarumo ir teismo sveikatos santykiuose principais (visi dalyvauja PSD sistemoje pagal finansines galimybes, arba už juos tą daro valstybė, sumokėdama PSD įmoką, o visa asmens sveikatos priežiūra yra užtikrinama pagal poreikius), t. y. neturime išskirtų prioritetinių apdraustųjų kategorijų, ir kokios nors diskriminacinės priemonės nėra taikomos nei vienos iš apdraustųjų kategorijų atžvilgiu – visiems užtikrinamas vienodas reikalingos sveikatos priežiūros prieinamumas, nenustatant kiek ir kokių paslaugų ar vaistų turi gauti viena ar kita apdraustųjų grupė (visi gauna pagal esamas indikacijas/poreikį).
  - IS SVEIDRA neišskiria pacientų pagal neįgalumą, nes paslaugos teikiamos pagal sveikatos būklę bei atitinkamai apmokamos. Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos (VLK) suprasdama neįgaliųjų apsaugos srityje kompetentingų institucijų poreikį turėti kuo detalesnę informaciją apie neįgaliųjų sveikatos priežiūros užtikrinimą dar 2019 m. lapkričio 22d./gruodžio 3 d. sudarė duomenų mainų sutartį Nr. F-110/1SUT-444 su Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, kuri gauna visą jiems reikalingą informaciją iš IS SVEIDRA apie neįgaliųjų sveikatos priežiūrą, apmokamą PSDF biudžeto lėšomis, t. y. visus duomenis, renkamus sveikatos statistinių formų 025 ir 066 pagrindu bei kitą aktualią informaciją. Taigi, NDNT turi IS SVEIDRA informaciją apie neįgaliesiems suteiktą sveikatos priežiūrą ir gali ją analizuoti rūpimais pjūviais - pagal amžių, lytį, savivaldybę, ASPJ, paslaugas ir t.t. Šiuo metu tiek SAM, tiek VLK šiais aspektais daro, tai, kas įmanoma idant užtikrintų reikiamą neįgaliųjų sveikatos priežiūros prieinamumą (kartu su visomis kitomis apdraustųjų grupėmis) bei informaciją apie suteiktas paslaugas, nes NDNT valdydama neįgaliųjų registrą ir turėdama IS SVEIDRA duomenis gali analizuoti įvairiais pjūviais ir dalintis tiek su SADM, tiek kitomis įstaigomis, kompetentingomis neįgaliųjų priežiūros srityje pagal poreikį.
4. Gauta informacija iš Sveikatos apsaugos ministerijos dėl tvaraus vaistų kompensavimo mechanizmo diskusijoje aptartais klausimais: dėl paslaugų, vaistų, priemonių, įrangos prieinamumo:
  - detaliai išanalizuota vaistų priemonių kainodara ir kompensavimo mechanizmai atskiroms pacientų grupėms ir vaistų grupėms, konkrečioms vaistams. Pateiktos pacientų priemonių skirtumų lentelės, nuo 2022 m. sausio 1 d. įsigaliojus naujam kainynui. Nors pacientams

kartais gali tekti už kai kuriuos mažo terapinio indekso vaistus sumokėti didesnę negu galima didžiausia paciento priemoka (t. y. 4,71), jie sumokės gerokai mažiau negu įsigydami jiems reikiamą vaistinį preparatą kaip nekompensuojamąjį. Ambulatoriniam gydymui skiriamų vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių bazinių kainų ir paciento priemokų už juos apskaičiavimo tvarka buvo pakeista, siekiant užtikrinti geresnį mažo terapinio indekso vaistų prieinamumą. Nustatyta, kad skirtingai negu kiti vaistai, MTI vaistai grupuojami ir pagal stiprumą. Grupuojant vaistus net tik pagal bendrinį pavadinimą ir farmacinę formą, bet ir vaisto stiprumą, mažėja paciento priemoką už tokį vaistą.

- Nuo 2022-01-01 įtvirtinta galimybė pacientui, jei jam pirmą kartą arba po 12 mėnesių laikotarpio pakartotinai tik bendrinio pavadinimu (nepaisant stiprumo ir farmacinės formos) kompensuojamasis vaistinis preparatas išrašomas elektroniniame recepte su žyma „Pirmas paskyrimas“, rinktis ne tik pigiausią kompensuojamąjį vaistinį preparatą, bet ir kitą, įrašytą į Kainyną, kompensuojamąjį vaistinį preparatą bei gauti jo įsigijimo išlaidų kompensaciją.

2020-2021 m. priimti Vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių kompensavimo komisijos sprendimai dėl medicinos pagalbos priemonių kompensavimo:

- Padidintas kompensuojamųjų sauskėlių kiekis. Asmenims, kuriems nustatytas sunkaus šlapimo nelaikymo laipsnis, nuo 2021 m. liepos gali gauti ne 45, o 60 vienetų sauskėlių per mėnesį. (įsigaliojimas nuo 2021-07-01),
- galima šlapimo/išmatų nelaikymui skirtas priemones išrašyti įvairesniais kiekiais (proporcijomis), neviršijant maksimalių numatytų kiekių;
- Insulino pompų keičiamosios dalys kompensuojamos nepriklausomai nuo amžiaus (iki 2021 m. gegužės 21 d. keičiamosios dalys buvo kompensuojamos tik asmenims iki 24 m. amžiaus.),
- Priimtas sprendimas kompensuoti vienkartinis išsiurbimo kateterius ir tiems pacientams, kurie turi rijimo sutrikimų (TLK-10-AM kodas R13);
- Pakeista daugkartinių šlapimo rinktuvų skyrimo sąlygą ir nustatyta, kad skiriama 15 vienetų šlapimo rinktuvų per mėnesį (iki pasikeitimo buvo skiriami 3 rinktuvai per mėnesį);
- Panaikintas reikalavimas, kad gydomieji tvarsčiai ir hidrogelis gali būti skiriami gydytoms, tačiau ilgiau negu 30 dienų negyjančioms žaizdoms, gydyti.

Toliau svarstomi klausimai dėl gliukozės juostelių kiekio didinimo, gliukozės jutiklio kompensavimo; kompensuojamųjų plokštelių kiekio didinimo; tvarsčių kiekio didinimo; peritoninės dializės kompensavimo būdo. Šie klausimai pakartotinai bus svarstomi š. m. I ketv. Sprendimai nepriimami dėl nepakankamų PSDF biudžeto lėšų. Vaikams iki 18 metų kompensuojama 100 procentų bazinės kompensuojamųjų vaistų, medicinos pagalbos priemonių kainos.

Įgyvendinant Konstitucinio Teismo 2021-10-15 sprendimą dėl kompensuojamųjų vaistų kainodaros reglamentavimo Vyriausybės nutarime teisėtumo, šiais metais bus keičiamas Farmacijos ir Sveikatos draudimo įstatymai, įteisinant juose pagrindinius kainodaros kriterijus, kuriais remiantis bus nustatomos kompensuojamųjų vaistų bazinės kainos ir pacientų priemokos už juos. Priėmus minėtų įstatymų pakeitimus, atitinkamai bus keičiamos LRV nutarimo Nr. 994 nuostatos.

5. Gauta informacija iš Savivaldybių asociacijos atstovės Taryboje apie situaciją savivaldybėse su NVO patalpomis:

Savivaldybės patalpas NVO suteikia dviem būdais: panaudos pagrindais ir pagal nuomos sutartis. Įprastai - ne konkurso būdu (ne nuomos), o geranoriškai panaudos pagrindais vadovaujantis LR Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymu ir

savivaldybių Tarybų sprendimais patvirtintais „Savivaldybės turto perdavimo panaudos pagrindais laikinai neatlygintinai valdyti ir naudotis tvarkos aprašais“. Visoms NVO toje pačioje savivaldybėje taikomos vienodos sąlygos ir vienodi kriterijai, tokie kaip: jau vykdomos visuomenei naudingos veiklos veiksmingumas, naudos gavėjų skaičius, savivaldybėje matoma ir visuomenės gerai vertinama veikla, tęstinis bendradarbiavimas įgyvendinant savivaldybės inicijuojamus projektus. Savivaldybių tarybų priimtose tvarkose tarp savivaldybių kažkiek skiriasi, nes jos rengiamos atsižvelgiant į skirtingas savivaldybių situacijas: nekilnojamojo turto nuomos rinkoje išvystymą, pasiūlą ir kainas, savivaldybės nenaudojamo turto kiekį bei pobūdį, savivaldybių pasirinktus NVO rėmimo būdus. Daugumoje savivaldybių netaikoma praktika suteikti NVO pagalbą remontuojant/tvarkant suteiktas patalpas. Savivaldybės akcentuoja, kad NVO, prieš kreipdamosi dėl patalpų panaudos, turi įsivertinti patalpų išlaikymo ir remonto išlaidas. Dalinį finansavimą (priemonėms, nedideliame remontui ir kt.) savivaldybės dažniausiai gauna iš įvairių vykdomų projektų. Savivaldybėse taip pat sudaromos galimybės gauti paramą remontui, patalpų pritaikymui per projektus, kurie finansuojami iš savivaldybių biudžeto lėšų, vykdomų valstybinių programų, kitos padeda darbais per seniūnijas.

NVO, iš anksto suderinus su savivaldybe, nemokamai leidžiama pasinaudoti savivaldybės administracijai priklausančiomis posėdžių ar kitomis patalpomis savo trumpalaikiams vienkartiniais renginiais ar kitiems renginiais, kurie skirti NVO veiklos tikslams siekti (parodoms, sporto varžyboms, seminarams, šventėms, mokymams, kultūros renginiais ir kt.). NVO skatinamos bendradarbiauti ir tarpusavyje, keistis įvairiais savo turimais resursais (patalpomis, žmogiškaisiais ištekliais ir kt.). Dažnai skiriamas transportas nuvykti į renginius kitose savivaldybėse, teikiama kitokia parama. Mokestis už patalpų, kurios priklauso biudžetinėms įstaigoms, naudojimąsi priklauso nuo biudžetinės įstaigos vidinių tvarkų. Praktika įvairi - gali būti leidžiama naudotis patalpomis neatlygintinai, gali būti prašoma apmokėti elektros, valymo ir panašias komunalines paslaugas, tenkančias naudotam laikui, gali būti nustatytas ir valandinis nuomos mokestis. Dažniausiai savivaldybėse mokesčio ėmimas sprendžiamas individualiai su organizacija pagal situacijas.

Miestų ir didesnių rajonų savivaldybės pažymėjo, kad pagrindinė problema suteikiant patalpas NVO yra tai, kad miestų savivaldybės neturi laisvų, NVO veiklai tinkamų patalpų. Dažnai turimos laisvos patalpos netinka NVO, dirbančioms su negalią turinčiais asmenimis (įrengti laiptai, siauros patalpos, nepritaikytas sanitarinis mazgas ir kt.). Tokių patalpų pritaikymui reikia nemažų papildomų investicijų.

Savivaldybės turtas NVO gali būti perduodamas panaudos pagrindais, jeigu Vyriausybės nustatyta tvarka yra įvertintas poveikis konkurencijai ir atitiktis valstybės pagalbos reikalavimams. Ši sąlyga privaloma visais atvejais be išimties. Pvz., įvertinti poveikį konkurencijai ir atitiktį valstybės pagalbos reikalavimams būtina atlikti net ir tuomet, jei suteikiami NVO keli kvadratiniai metrai kabinete greta kitų NVO darbo vietai įrengti. Šios procedūros trunka labai ilgai, yra sudėtingos ir, savivaldybių nuomone, perteklinės. Dažnai sunkumai iškyla dėl užpildymo poveikio konkurencijai ir atitikties valstybės pagalbos reikalavimams klausimyno, kuris privalomas suteikiant turtą panaudos pagrindais pagal LR Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą. Problemų atsiranda ir tuomet, kai ta pati NVO nori gauti antras ar trečias patalpas. Savivaldybės akcentuoja, kad NVO visada tikisi iš savivaldybių daugiau pagalbos ir lengvatų, nors įstatymas to nenumato. Pasitaiko atvejų, kuomet NVO atstovai tai traktuoja kaip nenorą jiems padėti.